

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst Annette van Berkel

Tronkenbijen in het bijenhotel

De tronkenbij (*Heriades truncorum*) vind ik een van de leukste soorten die in mijn bijenhotel huist. Ze zijn er lang, van half mei tot en met september, en ze zijn met veel. Daardoor is er altijd wel wat met ze te beleven.

Beschrijving

De tronkenbij is een klein, compact, zwart bijtje van circa 5-6 mm groot; de helft van een honingbij en daardoor worden ze makkelijk over het hoofd gezien. Tronkenbijen hebben een grote brede kop met witte gezichtsbehang die bij mannetjes veel sterker ontwikkeld is. Hun chitinepantser is zwaar gepuncteerd (dat wil zeggen dat er kleine putjes in zitten). Ze hebben dunne, witte haarbandjes op de overgangen van de achterlijfsegmenten. De vrouwtjes hebben forse kaken. Het zijn buikverzamelaars en ze hebben een gele scopa (stuifmeelverzamelharen) onder hun achterlijf. Mannetjes hebben een naar onderen gebogen, knotsvormig achterlijf.

Nesthulp

Het biotoop van de tronkenbij bestaat uit bosranden, parken en tuinen met dood hout en holle stengels. Ze accepteren gemakkelijk nesthulp. Gaatjes geboord in houtblokken of bossen riet- of bamboestengels zijn erg geliefd. De bijtjes hebben een voorkeur voor een gangdiameter van 3 tot 4 mm, maar ze benutten ook gangen met grotere en kleinere diameter (2,5-7mm). Het is in de zomer de meest algemene bij in mijn bijenhotel.

Tronkenbij mannetje op vlinderstruik. Foto Annette van Berkel

Mannelijke avances

Aanvankelijk vliegen er vanaf half mei alleen mannetjes, maar al gauw verschijnen er ook vrouwtjes. Ze zijn overal in de tuin op bloemen te vinden: maar het meeste op en om het bijenhotel om een partner te vinden of nesten te bevoorraden. Vaak is het een hele wolk. Die wolk is erg leuk om naar te kijken. Er gebeurt van alles: mannetjes proberen met vrouwtjes te paren. Vrouwtjes bij een nestingang worden regelmatig vanuit de lucht belaagd. Als ze nog wil paren is dat natuurlijk niet zo'n probleem, maar op een gegeven moment hebben de meeste dat gedaan en willen niet meer. Een onwillig vrouwtje probeert opdringerige mannetjes af te weren met haar poten. Geregeld stort het geheel ter aarde, waar ze verder worstelen en uiteindelijk uit elkaar gaan. Omdat mijn hond vaak onder het bijenhotel lag te slapen (lekker zonnig), kreeg hij nogal eens zo'n stel boven op zich. Voor de veiligheid van de bijtjes en de hond laat ik er nu maar robertskruid (*Geranium robertianum*) groeien. De bijtjes drinken er graag van en de hond vindt het stinken.

Nestgangen schoon maken

Bij gebrek aan nieuwe schone gangen gebruiken vrouwelijke tronkenbijen oude gebruikte gangen opnieuw. Ze maken ze grondig schoon. Alle tussenwandjes, ontlasting, stuifmeelresten, cocon- en popresten worden naar buiten geduwd. Bij woningnood halen ze ook wel gangen leeg met nesten van tronkenbijen die al eerder dat seizoen die gang met broedcellen vulden. Dit heeft nogal eens een gele waterval tot gevolg (zie foto) waar ook vaak larfjes in te vinden zijn. Na de schoonmaakwoede worden nieuwe broedcellen aangelegd en gevuld met stuifmeel, nectar en een ei. Voor de tussenwandjes gebruiken tronkenbijen hars. Zo wordt de hele gang gevuld. Op het laatst laten ze een forse ruimte open, het atrium. Het atrium is om eileg van sluipwespen met lange legboren in het bijenbroed te voorkomen. De gang wordt afgesloten met een extra dikke afsluitprop van hars. Deze wordt volgeplakt met steentjes, stukjes hout, of ander materiaal wat voorradig is (zie foto).

Bloemvoorkeur

Tronkenbijen verzamelen het liefst stuifmeel op composieten met buisbloemen. Zo'n stuifmeel verzamelend vrouwtje slaat met haar achterlijf op de stuifmeelhokjes, waardoor het

Tronkenbij vrouwtje sluit nestgang af. Foto Annette van Berkel

Effect van een schoongemaakte nestgang. Foto Annette van Berkel

Gewone tubebij op groot streepzaad. Foto Annette van Berkel

Paringspoging van twee tronkenbij mannetjes op een onwillig vrouwtje. Foto Kars Veling

stufmeel in haar verzamelharen wordt geduwd. Het is een erg grappig gezicht. Voor nectar zijn ze minder kieskeurig. Vooral de mannetjes zijn geregeld op andere bloemen met korte kroonbuizen te vinden.

Parasitaire insluipers

Het heeft even geduurd voor ik door had dat ik ook gewone tubebijen (*Stelis breviscula*) in mijn bijenhotel heb. Het zijn broedparasieten van de tronkenbij en waar die voorkomen verschijnt vaak ook deze bij. Ze lijken heel erg op de tronkenbij maar de vrouwtjes hebben een langer, puntiger ach-

terlijf zonder scopa en minder geprononceerde kaken. Het vrouwtje van de tubebij sluipt bij afwezigheid van de nestvullende tronkenbij de broedcel in en legt er snel een ei dat ze goed in de voedselbrij verstoppt. De larve doodt het ei van de tronkenbij en doet zich vervolgens te goed aan het bijenbroodje.

Voor een uitgebreide beschrijving van het nestgedrag van de tronkenbij verwijs ik naar hoofdstuk 13 in 'Gasten van Bijenhôtels' van Pieter van Breugel. Het boek staat op bestuivers.nl/publicaties. ●